

ANNEKE VAN BAALEN

Moeder heeft de paraplu ingeklapt

'Twintig jaar lang hebben wij in diverse toonaarden de politiek bestookt met onze ideeën over een emancipatiebeleid. In het archief van de Tweede Kamer ligt een schat aan MVM-argumenten en -voorstellen. Papier is geduldiger dan wij zijn. Wij hebben de weg geëffend voor de jongere generatie feministen, die goed toe- en uitgerust de beleidsmakers op diverse deelgebieden kunnen attaqueren. De tweede golfstroom zal, alle weerstand ten spijt, niet te keren zijn.'

Ter gedenking van twintig jaar bestaan zonder voortzetting heeft Man-Vrouw-Maatschappij een gedenboek uitgegeven: *Een spoor van vernieuwing*. Het bestaat uit verslagen van alle werkgroepen die in MVM werkzaam zijn geweest, met in de kantlijn de data van alle optredens naar buiten toe.

Het wonderlijke mengsel van nederigheid en hooghartigheid dat MVM altijd heeft vervuld is hier in een notedop samengevat. Aan de ene kant de bescheidenheid van mensen die zich nooit persoonlijk op de voorgrond dringen, maar stilletjes hun papierwerk doen. Aan de andere kant de nooit ter discussie gestelde overtuiging, dat emancipatie van de vrouw - letterlijk: de bevrijding van de vrouw uit de voogdij van de pater familias - een geleidelijk proces is, dat door deskundigen die 'de politiek' met argumenten bestoken tot stand wordt gebracht. De in de jaren zestig weer herleefde socialistische en anarchistische gedachte dat bevrijding van onderdrukking iets is wat mensen *zelf* moeten doen, is in wezen nooit tot MVM doorgedrongen. Dat is op zichzelf heel interessant. Het is dan ook jammer dat er tot nu toe zo weinig aandacht aan de geschiedschrijving van de tweede golf besteed is. Hoe ligt bijvoorbeeld, zoals in het geval van MVM, eigenlijk de verhouding tussen de sociaal-democratie en de vrouwenbeweging?

MVM was een PVDA-klup, met een snuifje D66 en een enkele PSP-ster om nog eens een verband te leggen tussen het een en ander. Ik dacht altijd dat de deskundigheidshooghartigheid berustte op een traditionele mannelijke minachting voor huisvrouwen, die gewoon door de mannelijk opgeleide vrouwen in MVM was overgenomen, en dat het top-down-gedoe dus een feministisch probleem was. Het is ook mogelijk om het te zien in het licht van het verbeterde anti-kommunisme van de PvdA, dat zo'n dikke muur heeft opgericht tegen het idee 'massa-beweging', dat er niet eens meer over nagedacht kon worden.

Dit soort vragen wordt in het boek niet gesteld. Er worden nauwelijks pogingen gedaan de eigen veronderstellingen en uitgangspunten op te helderen. Het enige is een kort historisch overzicht van de werkgroep *Bindtouw* (?) - alles is overigens anoniem, als ware MVM de oude *Bonte Was* - waarin wat wordt rondgeklungeld met een aan twee vrouwenstudiesstukken ontleend onderscheid tussen 'gelijkheids- en verschillenken'. Het radikaal-feminisme, dat rond 1970 uit MVM losbrak, blijkt herwaardering van vrouwelijke waarden en feminisering van de wereld tot doel te hebben gehad! Zo hoor je nog eens wat. Het brak trouwens helemaal niet uit MVM, volgens het boek, want MVM had het praatgroepwezen ferm in de hand.

Narcistisch

Dit brengt mij op een algemeen euvel van dit soort gedenboeken: de herdachte vereniging was geheel alleen in het veld. *Tien Jaar Dolle Mina* is net zo: Dolle Mina heeft alles héélemaal alleen gedaan. In de modale autobiografie kom je ontelbare vrienden en familieleden tegen - verenigingen zijn kennelijk zo narcistisch dat ze niemand om zich heen kunnen verdragen. Een eerste symptoom daarvan is dat ze niemand iets vragen die bij de burens actief was of de vereniging verlaten heeft, terwijl daardoor juist de werkelijke rol van zo'n klup, dat ze iets tot stand brengen waar anderen zich weer tegen kunnen afzetten en zo

---

¹ Verschenen in *Vrouwenweekblad*, 7^e jrgng 255/256, 23/11/1988

de discussie op gang houden, zichtbaar zou kunnen worden gemaakt. De activiteiten van Dolle Mina zijn immers bepaald door die van MVM, en zo heeft de radicale vrouwenbeweging zich weer afgezet tegen wat MVM en Dolle Mina gemeenschappelijk hadden: de loyaliteit tegenover mannen en hun organisaties. (Hegel had het zelf kunnen bedenken.)

Overigens geeft het MVM-boek, in tegenstelling tot dat van Dolle Mina, wel een mogelijkheid tot de rekonstruktie van de overeenstemming en feitelijke samenwerking, omdat die in het chronologische overzicht vermeld worden.

Terwijl de radicale vrouwenbeweging werd opgebouwd, drong MVM steeds verder het overheidsapparaat binnen, tot zelfs - dat staat in het boek - de vereniging geen enkele controle meer had over wat ze daar allemaal deden: de sociaaldemokratische werkwijze had een vreemde macht opgericht waar degenen die daar zoveel voor gedaan hadden zelf niet meer tegenop konden, en die hen bij mijn weten ook nooit voor al hun inspanningen bedankt heeft.

Ondankbaar

Dat MVM er nu mee ophoudt zal daar wel mee te maken hebben. De aanwezigen op de opheffingsdag waren over het algemeen niet ouder dan ik, en al worden de meeste vrouwen rond hun vijftigste uit het betaalde werk gedrukt, te oud voor onbetaald werk ben je dan toch echt niet. MVM-werk is kennelijk nog ondankbaarder dan andere soorten feminisme, als er nu al wordt gesproken over een andere *generatie* die de bezigheden moet voortzetten. Een andere reden voor opheffing is bij de hierboven genoemde werkgroep *Bindtouw* te vinden:

'Inhoudelijk staan wij voor een nieuwe fase en moet die van 'seksegelijkheid' worden afgesloten. De structureel ongelijke machtsposities van mannen en vrouwen leiden tot het opnieuw ter discussie stellen van de samenwerking binnen één organisatie van vrouwen met mannen. Duidelijk is dat het oude m/v-model gedateerd is. Mannen dragen - hoe individueel aardig soms ook medeverantwoordelijkheid voor het functioneren van hun seksegenoten. Van mannen wordt nu een andere positiebepaling ten opzichte van vrouwen verwacht: zij dienen onder moeders paraplu vandaan te komen'.

Om dit voor elkaar te krijgen hebben de dames echter de hele paraplu ingeklapt, zodat ze nu ook zelf in de regen staan. Wat was het aardig geweest als ze de mannen er alsnog uitgegooid hadden! Dat was een goede oefening geweest voor de strijd en had alle gedachten aan herwaardering van vrouwelijke waarden en feminisering van de wereld weer eens een tijdje uit hun hoofd gezet.

Huwelijk met kinderen

Alle onderwerpen waar de MVM-werkgroepen die in *Een spoor van vernieuwing* verslag doen van hun worstelingen met het geduldige papier waren immers geordend rond de heilige hoeksteen, het huwelijk met kinderen. Men probeerde daar de ontplooiing van de vrouw eenvoudig aan vast te plakken, zonder aan de grondvesten te morrelen. Al waren alle MVM-vrouwen nog zo vol onbehagen- daar waren ze immers op gerekruteerd - zij wilden hun huwelijk niet afschaffen, ze wilden het verbeteren, desnoods door met man en al in een emancipatievereniging te gaan zitten. Maar omdat daar niet over gesproken kon worden, bleef het hele politieke programma onduidelijk. De strijd voor kinderopvang leidde niet tot kresjes maar tot peuterspeelzalen (zie daarover Lily van Rijswijk-Clerkx, een oud-lid), de strijd voor werk leidde tot part-time werk (in het boek is dit helder weergegeven) en abortus bleef ook maar eng.

Samenvattend zou ik MVM eigenlijk niet als het begin van de tweede golf willen opvatten, maar als het eind van de eerste. De werkzaamheden van *Vrouwenbelangen*, dat van ouderdom was ingesuft, werden eigenlijk eenvoudig voortgezet. De tweede golf begint eigenlijk pas als huwelijk en moederschap *zelf* worden aangevallen, niet vanwege een rechtje meer of minder, maar vanwege hun historisch karakter van dienstbaarheid aan de

man ter verzorging en het voortbrengen van kinderen. Zo gezien is de tweede golf inderdaad pas net begonnen. En wij kunnen dan MVM dankbaar zijn voor haar inspanningen, zoals wij Vrouwenbelangen dankbaar zijn voor de strijd tegen de meisjesdienstplicht, tegen het ontslag van de gehuwde ambtenares en tegen de handelingsonbekwaamheid van de getrouwde vrouw.

Misschien kunnen we zelfs nog wel eens wat nuttigs doen met al die emancipatiebeleidsnetwerken, al die vrouwen in raden en commissies die het deskundigheidsstreven ons heeft nagelaten. .